

תוכן הפרקים

חלק א: דיני נדה

פרק א: מהי נדה..... ז
הגדרת המושג נדה או זבה, נדה או זבה של תורה, נדה של חכמים, נדה של בנות ישראל, כתם ודם, מהי הרגשה, ראייה בלא הרגשה בלא ראייה, בדיקת רופא.

פרק ב: כתמים..... יז
הקדמה, אם היתה לה הרגשה? האם הכתם נמצא בבדיקה פנימית? מהי דרגת נקיון הבגד? [א. בגד בדוק ב. בגד שאינו בדוק ג. בגד מלוכלך ד. בגד מכובס] מהו גודלו של המדויק של הכתם? מהי צורת כתם? מה צבעו? על איזה חפץ נמצא הכתם? [א. דברים שאינם מקבלים טומאה ב. בגדים צבעוניים] האם יכול להיות מקור אחר לדם? מהו מקום מציאת הכתם? [כתם בגופה בלבד, כתם בגופה ובבגדיה, כתם בבגדיה בלבד, כתמים במקומות אחרים].

פרק ג: דיני צבעים..... כז
הצבעים הטמאים [אדום, שחור, לבן, ירוק, חום, אפור, צהוב], ספק בצבע או שינוי צבע, נאמנות האשה במראות, דרך בדיקת מראות, שאלת חכם.

פרק ד: דמים מהורים..... לו
ראייה שלא כדרכה, דם פצע, דם במי רגלים.

פרק ה: דברים האסורים בימי נדתה..... לח
מהות הריחוק, ריחוק של תורה, הרחקות חז"ל בקרבה לעריות, הרחקות חז"ל בזמן שאינה טהורה, הרחקה כללית [א. אכילה משותפת ב. רחיצת פניו ידיו ורגליו ג. הצעת המטה ד. מזיגת הכוס ה. נגיעה בבשרה], הרחקות ראשונים ואחרונים [א. אכילת שיורי מאכלה ושתייתה ב. ישיבה ושכיבה על מטה ג. ישיבה על ספסל אחד ד. שינה במטה אחת ה. הבטת והסתכלות הבעל באשתו ו. הנאת ריח ושמיעת קול האשה ז. אכילת שיורי מאכלה ושתייתה], מלבושי האשה בימים אלו, נדה בתפילה או בד"ת, ביקור בבית הקברות, התנהגות בימי מחלה.

פרק ו: דיני וסתות..... ס
הקדמה, סוגי וסתות לד' הרמב"ם - א. וסת ההפלגה ב. וסת הדילוג [לד' השו"ע - תשעה סוגי וסתות] היאך קובעת וסת?, היאך עוקרת או משנה וסת קבוע?

פרק ז: פרישה סמוך לוסת (קבלת מחזור)..... סד
הקדמה, זמני הפרישה, בעלת וסת קבוע, בעלת וסת קבוע ושאינו קבוע, בעלת וסת שאינה קבוע, בדיקה בעונת הוסת (עונת הפרישה), עבר זמן וסתה ולא ראתה או לא בדקה [בעלת וסת קבוע, אינה בעלת וסת קבוע], חובת פרישה בנשים מיוחדות [א. מעוברת ב. מניקה ג. בתולה ד. זקנה], חובת פרישה במותקפת חרדה, חובת פרישה למשתמשת בכדורים, חובת פרישה ביוצא לדרך או הבא מן הדרך, קיום יחסים בזמן הפרישה, כלה בליל חופתה.

פרק ח: בדיקות האשה והבעל לפני ואחר מעשה..... עד
הקדמה, חובת הבדיקות לפני תשמיש [בעלת וסת קבוע, בעלת וסת שאינו קבוע] בדיקות בנשים מסולקות דמים, בדיקות האיש והאשה אחרי תשמיש.

פרק ט: אשה שראתה דם בשעת תשמיש..... עה
ראיית דם בשעת מעשה, נטמאה בתשמיש בזמן מהרתה, בתולה שרואה פעם אחר פעם.

פרק י: דיני כלה והכנותיה לקראת הנישואין..... פ
טהרת הכלה, צורת בדיקותיה, זמן מבילת הכלה, דחיית תאריך הנישואין, מנהג תענית ביום החופה, מפגשים לפני החופה, חופת נדה, דם בתולים, ספירת שבעה נקיים לבתולה לאחר בעילה ראשונה, בתולה שלא ראתה דם לאחר בעילה ראשונה, פרישה אחרי הסרת בתולים, בעילת מצוה בשבת, ברכת בתולים.

פרק י"א: דיני יולדת ומפלת..... צ
טומאת יולדת, מאימתי נטמאת?, וכמה הם ימי טומאת יולדת [זכר, נקבה]?, כמה "ימי לידה" ליולדת תאומים?, טומאת יולדת בניתוח קיסרי, ימי טוהר דין תורה, ימי טוהר בזמן הזה, ימי טוהר ליולדת תאומים, טומאת יולדת בניתוח קיסרי, אשה שעברה הפלה, ברכת הגומל ליולדת, כניסה לבית הכנסת.

פרק י"ב: נאמנות האשה.....צו
הקדמה, חזקת טהרה או טומאה לבעלת וסת קבוע, חזרה האשה בדבריה, נאמנות אשה כמראה כתם.

חלק ב': דיני טהרת נדה

פרק י"ג: הפסק טהרה וספירת שבעה נקיים.....קג
הקדמה, בדיקת הפסק טהרה, זמן בדיקת הפסק טהרה, רחיצה לפני בדיקת הפסק טהרה, אופן בדיקת הפסק טהרה, הפסק טהרה בערב שבת או לאחר תפילת ערבית, המתנת ימים לפני הפסק טהרה, המתנת 'שבע ושבע', עצה טובה לקיצור זמן ההמתנה, שבעה נקיים, מספר הבדיקות בשבעת הנקיים, לבישת בגדים צבעוניים, מציאת כתם בשבעה נקיים, הוראה מיוחדת.

פרק י"ד: שערי טבילה.....קכו
הקדמה, מהות הטבילה, חפיפת השיער לפני הטבילה, חציצה מהתורה, חציצה מדרבנן [לפלוף שחויץ לעין, גלד מכה, סם יבש לרפואה, תחבושת שעל גבי מכה, קליפות לכלוך שעל העור, בצק או מיט שתחת הצפורן, מלמולים שעל ידיה, שמנונית מאכל או תבשיל, דם שנסרך, קוץ, אבר או בשר המדולדל, צפורן מדולדלת, קליפות עור, עצם בין השניים] חציצה בשיער, חציצת תכשיטים, חציצת קוץ שנתחב בבשר, חציצה בבגדים, צבע במקומות מסוימים בגופה, בית הסתרים ובית הקמטים, עדשות מגע.

פרק ט"ו: זמן הטבילה וצורתה.....קלח
מקום הטבילה, זמן הטבילה, דחיית והקדמת זמן הטבילה, טבילה בערב שבת, זמן טבילת הכלה, צורת הטבילה, הברכה וזמנה, מספר הטבילות, יציאה מבית הטבילה.

חלק ג': שערי קדושה

פרק ט"ז: יחסי אישות בצניעות ובקדושה.....קנ
הקדמה, השקפת חז"ל, מצוות פריה ורביה, מצוות עונתה בקיום יחסים, חובת קיום יחסים מסיבות אחרות, מיעוט בתשמיש וזיקתו לכריאות הגוף והנפש, שלמות הנפש במיעוט בתשמיש.

פרק יז: דרך ארץ..... קנז
 הכנות לתשמיש, חכמת נשים ביחסי אישות, שיקולי בריאות בבחירת זמן התשמיש, זמן התשמיש המותר והמוכחר, דרכי תשמיש, כבוד ואהבה כלפי האשה בשעת התשמיש, תשמיש במקום ראוי, תשמיש במקום שמתארה בו, תשמיש תלמיד חכמים, ימי תענית שאסורים בתשמיש, קיום תשמיש בשנת רעבון, חדר שינה כהלכה, מקום האסור והמותר בתשמיש, נטילה וטבילה לפני ואחרי תשמיש, קרית שמע על המטה.

נספחות

- שו"ת מהר"י קאפח קעא
- מסורת נשות יהודי תימן במהרת המשפחה..... רסג
- בדיקת הפסק מחרה והנהגותיה רעג
- מפתחות..... רפז

"מה טובו אהלֵיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל"
 (במדבר כד, ה)

מהרת מש"ה - מהרה ודעת

שמחה היא לכל מחבר להביא את פרי יכולו לאור עולם ולהדפסה עוד בחייו, דבר אשר לא אחת היה מן הנמנע בדורות ראשונים. ותגדל שמחתי האישי יותר בהגשת תורה מבוארת וערוכה בנושא כבד מאוד ורב אחריות אשר הינו אחד היסודות החשובים לבנין התא המשפחתי בפרט, ולבנין עם ישראל בכלל. אכן תכלית קדושת ומהרת הבית היהודי היא להביא לקדושת המחשבה, זאת מעבר לשמירת איוון ושליטה בתאוות יצר המין, אלא אחד מתנאי הסף לידיעת ה' כי אין האדם מסוגל לעלות ולהתעלות בפיתוח אישיותו ומימוש צלם אלוהים שבו ללא הסרת הרהורי עבירה לבו (עיין היטב לרבינו הרמב"ם סוף אסורי ביאה).

ידעתי גם ידעתי אשר רבים במבט ראשון ישאלו וירימו גבה מה כבר חידוש יש בחיבור זה, או יותר נכון מה יש בו אחר שרבים וטובים עמלו והוציאו מעין חיבור זה בנושא זה ומדפי הספרים מפיקים מזון אל זן. אולם לא אתייהר מלומר, ויעיד חיבור זה בפני הקורא והלומד, כי כשם שאין בית המדרש ללא חידוש, כך אין ספר בלא חידוש.

ואכן כמה מעלות טובות ומוכפלות בו, ואתחיל בחשובה שבהן.

א. לראשונה מסורת בנות תימן רואה אור באופן מקיף ונאמן מכל רחבי תימן בדרישה וחקירה היטב אחר מסורת אבותינו ואמותינו (לפירוט תהליך מחקר ותייעוד זה, ראה בהרחבה נספ' סי' לא) אשר כידוע נשתכחו ביראת שמיים ובצניעות שאין שניה לה בשום עדה מעדות ישראל, ובשל צניעותן הרבה בתימן דיני מהרת המשפחה הועברו בחשאי מאם לבתה או מחמות לכלתה (ואין צ"ל לא מחיבור הרמב"ם או השו"ע וכ"ש לא מחיבורי האחרונים אף מגדולי חכמי תימן, "שערי מהרה" למחרי"ן, "שערי קדושה" למחרי"ח עוויירי. עוד על כך נספ' סי' לא), "בְּקֶלֶד יִפֶּה רַעֲיָתִי וּמִוֶּם אֵין בְּךָ" (שיה"ש ד, ז). ואכן אחד הממצאים המרתקים ביותר שעלו מעדויות אלו, שלא נמצאו הברלים הלכתיים או מנהגיים במסורת נשות תימן (פרט להברלי מנמליות ומעשים חיצוניים), לא בין הנוהגות כהרמב"ם (בלאדי) לבין הנוהגות כשו"ע (שאמי), לא בין תושבי צנעא לבין בני הכפרים כלשונם בלע"ז: יְהוּד בְּלָאד (סבורני לאחידות מסורת מרשימה זו, כי היא נובעת מהעובדה שנשות תימן לא ניהלו דיונים פרהסיונים אף לא בציבור הנשים, לא כמידת הגברים הרגילים ליחשף בבתי הכנסיות ומדרשות ששם בדר"כ נתגלעו מחלוקות רבות בין מתווכחים ונכחנים לגבי נוסחים, איש איש כפי מהללו. ובנוסף לכך, רובן המכריע של נשות תימן לא ידעו קרוא וכתוב, ומסורת זו כאמור הועברה אך ורק בתורה שבעל-פה, שלא כמידת הגברים שכאו"א והתיגאן והתכלאל בידו, וד"ל). ובזאת, שמרו עצמן הלכה למעשה מהשיבושים שנבעו כתוצאה מפריצת הגדר באיסור כתיבת תורה שבעל פה ושבגינה נעשית תורה כשבעים תורות ושבעים שיטות, ומבוכת המעשה גְּדֵלָה ומתעצמת מדור לדור כפי שצפה רבנו הרמב"ם (עיין להקדמת מו"ר הגר"י קאפח למשנ"ת

מהדרתו). מכאן מודעה רבא לאוריתא, כי האומר או המפרסם אחרת ממסורת נשים זו בשם 'מנהג תימן' אינו אלא חוטא לאמת שעליו קרא חריפות נעים זמירות ישראל (תה' קא, ז): "לֹא יֵשֵׁב בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֹשֶׂה רְמִיָּה, דְּבַר שְׁקָרִים לֹא יִפּוֹן לְגַגֵּד עֵינָי", וכבר ציווי התורה (שמות כג, ז) ובפרט לכל מורה בישראל: "מְדַבֵּר שְׁקֵר תִּרְחֹק" (ובדבר שאלת נאמנות האשה בהלכה ובהוראת הלכה, ראה בנספ' סימן לא).

ב. מעלה נוספת בספר זה, ציינתי כלל מנהגי עדות ישראל, אשכנז ספרד ותימן למקהלותם ובכפיפה אחת, כפי שידי מגעת בתמציתיות מקורות ההלכה והמנהג, כך שהמעייין ידע אל נכון את מקורותיהם ולא יתפס במידת הקנאים הפוחזים והיהירים בביטול דין או מנהג האחר, כי כבר יצאה בת קול ואמרה: הלכה כבית הלל "אלו ואלו דברי אלוהים חיים" (עיין היטב ערוכין יג ע"ב). כך שאם תרבה מהרת הדעת בחיבור זה, והיה זה שכרי בקירוב הגאולה (עיין לרכינו הרמב"ם סוף הל' מלכים).

ג. מעלה נוספת, ראיתי לפתוח כל נושא בנושא בדברי רבנו עמוד ההוראה הרמב"ם (ראה לדוג': מרן השו"ע ב"י אור"ח ג, ו; שו"ת יחווה דעת ח"ד מט; סערת תימן, עמ' צמ, בפרט בתימן) שאין שני לו בכל חכמי ישראל, וממנו תוצאות חכמה, הלכה ומחשבה, ואשר מהן שותים בצמא כל רועי הצאן ועדריהם הבאים אחריו ובראשם מרן השולחן ערוך בחבורו שנתקבל על ידי רוב קהילות ישראל ואשר מיוסד כולו עליו (ראה שיירי כנסת הגדולה, או"ח תצה הגב"י ז; שו"ת יחווה דעת ח"ה הקדמה ב ושם הביא בשם רבים שכתבו כן: דבר משה, שדי חמד, חוקות חיים פלאגי, שמע אברהם פלאגי, יפה ללב פלאגי, חזו"א ועוד ע"ש). ואכן תומצתו ונערכו הלכות קצרות בדיני נידה לאורו של משה ולאור פירושו של גדול 'תלמידיו' בדרונו מו"ר הגאון הגדול מארי יוסף קאפח זצ"ל, ולאור מסורת יהודי תימן שלה מאפיינים עתיקי יומין שמעידים על יופייה, קדמותה ואמיתתה.

ובשערי נעילה, אחתום בשים שלום טובה וברכה, תודה לאשת החיל והחכמה רעייתי נוות ביתי היקרה, על עמידתה האיתנה לצדי בכל פעלי, על חכמתה הרבה ומסירותה לחינוך בנינו בדרך הקודש והאמת. יהי רצון שה' יברכה בבריאות מעולה, בהצלחה בכל מעשי ידיה ובמילוי כל משאלותיה לטובה. ונוכה יחדיו לראות בנים ובני בנים שמקדישים את חייהם ומרצם לתורת משה.

תודה מיוחדת לאבי מורי היקר באדם הרה"ג רצון ב"ר יוסף ערוסי-הלוי, אשר זרני לחבר חיבור חשוב זה, ועושה רבות להפצת ערכי תורת ישראל ומשפטיה בארץ ומחוצה לה, ובפרט בשימור מסורת הקדמונים שבידי יהודי תימן. כל פעלו ומפעלו של אבי מורי וכל הליכותיו בקודש בדרכי נועם ועדנה, יהי רצון שה' ברוך הוא ירבה בטובו, יחזקהו בבריאות מעולה ויסייעהו על כל מעשי רצונו.

ושלו ושלי ושלכם שלה הוא, אשת החיל אמי מורתי הרבנית שרה מנב"ת, אשר עומדת לימין אבי במפעליו ופועליו ולימין המשפחה בכל עת, ומכלכלת את ביתה

וכל מעשיה בתבונה ובדעת. יהי רצון שה' יאריך ימיה בטוב ושנותיה בנעימים
בבריאות טובה ובאור מעולה כל ימי חייה, ותזכה לראות בנים ובני בנים בהדר
חייהם, בתפארת חכמתם ובנועם הליכותיהם.

וכאן אציין לברכה ותודה מעומקא דלבא, לידידי ר' תמיר רצון יצ"ו היוזם והפועל
ובעיקר לרעייתו מיכל מנב"ת שהובילה להביא את פרויקט תיעוד נשים רבות
מנשות יהודי תימן מכל רחבי תימן, וביניהן נשות תלמידי חכמים ידועים רבים
(עוד בהרחבה ע"כ נספ' ס' לא ובמסורה ליוסף ה, עמ' 175-202). וזכות הרבים הגדולה בתיעוד
מסורה זו תעמוד להם ולזרעם ולכל יוצ"ח במילוי כל משאלותיהם לטובה.

חובה נעימה לי להודות לראש מוסדות "דרבני הוראה לרבנים" ידידי הרה"ג יוסף
אליהו שליט"א בן מו"ר הראשל"צ הגאון רבי מרדכי אליהו זצוק"ל. אשר קרבני
ללמוד מתורת אמו"ר זצ"ל, לשמשו בקודש, לעסוק בהוצאת כתביו, לשבת עמו
בביה"ד לדיני ממונות מייסודו, ואף הסמיכני להורות ולדון. ה' ירבה בטובו ויאריך
ימיו בטוב ובנעימים, עם עוזרו בקודש מנב"ל המוסדות ידידנו היקר חיים פויסה
שליט"א, אשר שימש את הגרש"ז אויערבך ראש ישיבת קול תורה ואת מרן
הרשל"צ, ה' ימלא כל משאלות לבו לטובה ולברכה.

תודה נוספת לכל הרבנים הגאונים אשר הינם נקובים בשמותיהם בהארותיהם,
ובכללם ידידי הרה"ג יוסף שבח יצ"ו, והרה"ג אברהם חמאמי יצ"ו שהגיהו והוסיפו
תשובות ושמועות מאת מו"ר מארי יוסף קאפח זלה"ה. איתם יבורך שליח מצוה
ר' שלום פנחס כהן הי"ו.

וכאן המקום לברך את ידידי אנשי המעש, אנשי "הליכות עם ישראל" ו"מכון
מש"ה", המסורים בכל מפעליהם ופעלם ובפרט בהוצאת חיבורי זה, ובראשם ר'
אברהם ב"ר אהרן חמדי-הלוי, ושני לו בקודש ידידי ר' יוסף ב"ר משה פרחי-הלוי
יו"ר מכון מש"ה, אחיו הבחור הנמרץ ר' אריאל ב"ר משה פרחי-הלוי, ור' אביעד
ב"ר שלום רצהבי, ה' ישמרם ויחיים וימלא כל משאלות לבם לטובה לברכה, ויהי
נועם ה' עליהם ואור חסדו על מעשיהם.

כן יבואו על הברכה, ידידי וחביבי הרב אדיר ב"ר יוסף דחוח-הלוי יצ"ו שערך
את הספר בנאמנות ובטוב טעם. ר' שלום אשואל, נב' ורד בדיחי הי"ו על סיועם
המבורך בהבאת הספר לדפוס.

החותם בברכת הגאולה

"וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם"

שנת השבע התשע"ה ליצירה בשכ"ו לשטרות

צפניה בלאמו"ר הרה"ג רצון ערוסי-הלוי יצ"ו